

RENAR OCH VINDKRAFT

– forskning om vindkraft och renskötsel

Renskötseln finns på 55 procent av Sveriges yta. Det viktigaste för näringen är att ha tillgång till bete. Renar är skygga för människor och håller sig undan områden med mycket mänsklig aktivitet och infrastruktur. Under sommaren undviker renarna insekter.

Renskötselns markanvändning lokalt kan variera mycket från år till år, beroende av tillgången till bete, och kvaliteten på betet. Andra faktorer som påverkar användningen av mark är väderlek, temperatur, vind- snö och isförhållanden och störningar från insekter. Antalet renar i bestånden har också betydelse, liksom rovdjurstryck. Därför behöver studier om renarnas markanvändning spänna över stora geografiska områden och pågå under flera år.

Vad påverkar renskötsel?

Skogsbruket bedrivs över stora markområden och har därför stor påverkan på förutsättningarna för renskötsel. Även **gruvor och täkter** tar ytor i anspråk. När **vattenkraften** byggdes ut i stor skala, försvann betesmarker i dalgångarna. **Snöskoteråkning** och körning med **terrängfordon** bidrar också till verksamhetsnivån i området. Renarna undviker områden som **turistanläggningar**. Förekomsten av **rovdjur** i ett område har också påverkan. **Klimatförändringar** kan göra att renen får svårt att komma åt betet vintertid. Till detta kommer **vindkraft**. Summan av alla intrång – de kumulativa effekterna – påverkar renskötseln.

Vad kan påverka renen när vindkraft etableras?

När en vindkraftpark anläggs med tillfartsvägar, uppställningsplatser och kraftledningar, så störs renarna av den aktiviteten. Renarna undviker området närmast vindkraftparken. Undvikandet minskar längre bort från

Vindkraft
Vattenkraft
Snöskoteråkning
Skogsbruk
Klimatförändringar
Gruvor och täkter
Turistanläggningar
Rovdjur
Terrängfordon

vindkraftparken. Resultaten är dock inte entydiga. I vilken utsträckning renarna undviker området, beror också på tillgången till bete och andra faktorer. Det framgår i Vindvalrapporten *Vindkraft och renar – en kunskapssammanställning* (2018).

DRIFTFASEN: När vindkraftparken är i drift, är det mindre aktivitet i området än under byggfasen. Rapporten visar olika resultat bland de studier som gjorts på renar under driftfasen av en vindkraftpark. Två svenska studier och en norsk, kom fram till att renarnas bruk av området minskar i olika utsträckning i en radie av 3–5 km från anläggningen. Fyra studier – en svensk och tre norska – har inte dokumenterat minskad användning. Att resultaten skiljer sig åt, beror bland annat på hur terrängen är beskaffad i de områden som studerats, på betesförhållanden som varierar mellan olika år, närhet till bland annat vägar, järnvägar och annan infrastruktur samt hur undersökningarna är genomförda.

VÄGAR: Nätet av tillfartsvägar till vindkraftverken gör ett område tillgängligt för friluftsliv, jakt och nöjesträff. Det kan föra med sig störningar som påverkar renar.

OM VINDVAL

Vindval är ett kunskapsprogram med forskning om vindkraftens påverkan på människor, natur och miljö. Programmet är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket. Programmet inleddes 2005. Läs mer på www.naturvardsverket.se/vindval

Riskanalys – kumulativa effekter

Går det att få ett mått på vad en påverkan betyder för renskötseln? I Gabna och Laevas samebyar har man arbetat med en riskanalys för att bedöma kumulativa effekter för samebyarna i relation till LKAB:s aktiviteter.

Resultatet redovisas på en bedömningsskala med fyra nivåer, från ”viss påverkan/skada” till ”väldigt omfattande påverkan som är oersättlig”. I skalan väger man påverkan

från varje enskilt projekt, i relation till hur sannolikt det är att den blir verklighet. Det ger en ganska nyanserad bild av hur stor en framtida påverkan kan bli.

Åtgärder för att mildra påverkan

Att sätta vägbommar för tillfartsvägar kan vara en åtgärd för att undvika ökad trafik. Men då krävs att åtgärden kan upprätthållas.

Om anläggningsfasen förläggs i tid så att renarna störs så lite som möjligt, kan påverkan mildras. I Stor-Rotlidens vindkraftpark sammanföll byggarbetena endast en månad med renarnas användning av området. Där dokumenterades ingen negativ effekt på renarnas användning av området.

I DE STUDIER som visar att renarna undviker vindkraft-parken är det osäkert vad som orsakar renarnas reaktion. Undvikandet varierar med årstid. Studiernas geografiska skala – lokal eller regional – är viktig för vilka resultat man kan förvänta sig. I en norsk studie testades effekter av rotorrelser och buller experimentellt på renar i en inhägnad (inom 450 m från Vikna vindkraftpark). Där sågs inga negativa effekter. På en större skala ger resultaten från vissa studier i Sverige en viss indikation på att renarna undviker områden där vindkraftparkerna är synliga.

LÄS MER

► Läs om kumulativa effekter i Vindvals rapport **Kumulativa effekter av exploateringar på renskötseln – vad behöver göras inom tillståndprocesser** www.naturvardsverket.se/ 978-91-620-6722-9

► På vindlov.se kan du läsa om rättsfall som rör vindkraft och ren-näring. Där står bland annat att hänsyn till rennäringen har ökat i senare avgöranden. www.vindlov.se/sv/lagar--regler/rattsfall/vindkraft-och-rennaring/

► Vindvalrapporten **Vindkraft och renar – en kunskaps-sammanställning** (Rapport 6799, 2018) omfattar elva studier av effekter av vindkraft och kraft-ledningar på renar som gjorts i Sverige och Norge. www.naturvardsverket.se/ 978-91-620-6799-1

